

18. Куликівський В.Л., Тригуба А.О., Заплетнюк Б.В. Поліський національний університет, м. Житомир, Україна. Веремій Т.Б., Федорчук А.О., Шевчук О.А. Житомирський агротехнічний фаховий коледж.

СТАН ГАЛУЗІ КАРТОПЛЯРСТВА В УКРАЇНІ

Картопля завжди відігравала визначну роль у продовольчій безпеці та господарській стабільності України. Як «другий хліб» українців, вона не лише є основним продуктом харчування, але й є важливим сировинним матеріалом для переробної промисловості. Сучасна аграрна політика, технологічні інновації та наукові дослідження сприяють вдосконаленню виробництва картоплі, однак галузь стикається із численними викликами, зокрема, пов'язаними з впливом кліматичних змін, економічними обмеженнями та потребою модернізації агротехнологій.

Історично картопля займає важливе місце в аграрному виробництві України. З моменту введення цієї культури вона стала незамінною складовою продовольчого раціону населення та підтримкою сільських господарств. За даними Державної служби статистики, Україна протягом останніх десятиліть входить до числа провідних виробників картоплі у світі, що свідчить про високий потенціал галузі. Однак, попри високі обсяги виробництва, значна частина продукції використовується на внутрішньому ринку, а експортний потенціал залишається недоцільно розкритим.

На сьогодні Україна є одним із найбільших виробників картоплі в світі, щорічно вирощуючи понад 20 млн тонн цієї культури. За оцінками фахівців, сучасні врожаї досягають показників від 30 до 40 т/га, що значно перевищує середні показники багатьох інших країн. Проте, різниця між врожайністю у великих агрохолдингах та господарствах населення залишається суттєвою. Сільськогосподарські підприємства, які використовують інтенсивні технології, досягають значно вищих показників завдяки застосуванню сучасних агротехнологій, системи удобрення та захисту рослин.

Географічна специфіка вирощування картоплі в Україні визначається як кліматичними, так і ґрунтовими умовами. Традиційно основні площі вирощування концентруються в регіонах з розвинутою аграрною інфраструктурою – це Полісся, Лісостеп, а також окремі райони Західної України. Наприклад, у Львівській, Житомирській, Вінницькій та Київській областях спостерігається висока концентрація вирощування, що обумовлює як високий рівень виробництва, так і специфіку логістики, зберігання та переробки продукції.

Сучасне картоплярство в Україні характеризується застосуванням як традиційних, так і інтенсивних технологій вирощування. Традиційна технологія базується на основних агротехнічних прийомах, таких як підготовка ґрунту, своєчасне внесення добрив, механічний догляд за рослинами та збір врожаю. З іншого боку, інтенсивна (голландська) технологія дозволяє підвищити врожайність за рахунок більш точного дозування добрив, використання високопродуктивних сортів та сучасних засобів захисту рослин. Проте, інтенсивне виробництво вимагає значних інвестицій, високої кваліфікації персоналу та сучасної техніки, що не завжди доступно малим господарствам.

Ефективність виробництва картоплі значною мірою визначається рівнем собівартості продукції. Аналіз показників витрат свідчить, що основною статтею є прямі матеріальні витрати, серед яких насіннєвий матеріал, добрива, засоби захисту рослин та паливо займають провідне місце. З одного боку, зниження собівартості сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції на внутрішньому ринку, а з іншого – впливає на рівень рентабельності аграрних підприємств. За даними фахівців, собівартість 1 центнера картоплі в сучасних умовах зменшується завдяки оптимізації виробничих процесів, проте інфляційний тиск та зростання цін на матеріали продовжують створювати додаткові виклики.

Нестабільність клімату є одним із ключових чинників, що впливають на врожайність картоплі. Непередбачувані погодні умови, дефіцит опадів та екстремальні температурні режими можуть призвести до зниження якості та кількості врожаю. Крім того, надмірне застосування хімічних засобів захисту рослин може негативно впливати на ґрунтову екосистему, що створює довгострокові екологічні проблеми.

Сучасне картоплярство потребує значних інвестицій для модернізації обладнання, впровадження інноваційних технологій та забезпечення належного рівня логістики. Невизначеність щодо державної підтримки, коливання валютних курсів, а також зростання цін на матеріали створюють додатковий фінансовий тиск на аграріїв. Маленькі господарства, які займаються вирощуванням картоплі, часто не мають можливості інвестувати в модернізацію, що призводить до різниці в продуктивності між великими та малими виробниками.

Після збору врожаю важливим аспектом стає зберігання картоплі. Недостатня кількість сучасних картоплесховищ та неефективна логістика призводять до значних втрат продукції. Також важливою є проблема переробки картоплі: розвинена переробна промисловість здатна забезпечити стабільний попит на сировину, однак її обсяг залишається недостатнім, що обмежує можливості аграріїв отримувати додаткові прибутки.

Незважаючи на високий потенціал картоплярства, галузь стикається з проблемами організаційно-економічного характеру. Ринок картоплі характеризується високою сезонністю, що впливає на стабільність цін та рівень попиту. Крім того, на ринку домінує господарства населення, які часто не ведуть повноцінний облік витрат та не використовують сучасні методи управління виробництвом. Це призводить до розрізненості даних, ускладнюючи планування та оптимізацію виробничих процесів.

Одним із найважливіших напрямків розвитку картоплярства є модернізація агротехнологій. Впровадження сучасних систем зрошення, застосування точного землеробства, використання високопродуктивних та стійких до хвороб сортів, а також сучасних методів захисту рослин дозволить значно підвищити врожайність і якість продукції. Державна підтримка інноваційних проектів та розширення співпраці з науково-дослідними установами сприятимуть впровадженню новітніх технологій у практику господарств.

Підвищення ефективності зберігання та переробки картоплі є критично важливим для підвищення рентабельності галузі. Створення сучасних картоплесховищ з контрольованим мікрокліматом, розвиток виробництва чіпсів, крохмалю, спирту та інших продуктів з картоплі дозволить аграріям отримувати додаткову додану вартість. Розширення можливостей переробної промисловості допоможе знизити сезонні коливання цін на свіжу картоплю та забезпечити стабільність ринку.

Незважаючи на високі обсяги виробництва, експорт картоплі з України залишається на низькому рівні. Потенціал для збільшення експортних поставок існує як за рахунок безпосереднього експорту

свіжої картоплі, так і через перероблену продукцію. Розробка стратегії виходу на нові ринки, стандартизація якості продукції, вдосконалення логістичних ланцюгів та активна маркетингова політика можуть дозволити суттєво розширити експортний потенціал галузі. За певних умов, за оцінками експертів, можливе збільшення експортної виручки до кількох мільярдів доларів.

Оптимізація виробничої програми, створення кооперативних структур та об'єднання виробників може сприяти стабілізації ринку. Співпраця між аграрними підприємствами дозволить знизити витрати на виробництво, оптимізувати постачання матеріалів та забезпечити краще ціноутворення. Організація групових закупівель та спільного збуту продукції сприятиме зменшенню впливу сезонних коливань та підвищенню конкурентоспроможності картоплярства на внутрішньому ринку.

Для реалізації всіх вищезазначених напрямків важливою умовою є активна роль держави. Програми підтримки аграрного сектору, субсидії на модернізацію виробництва, кредитні програми для малих та середніх господарств, а також науково-дослідні проекти – все це сприятиме підвищенню ефективності виробництва картоплі. Державні ініціативи щодо розвитку інфраструктури, створення сучасних логістичних центрів та розвиток ринку переробної продукції дозволять створити сприятливі умови для сталого розвитку галузі.

Картопля є ключовою культурою для забезпечення продовольчої безпеки населення України. Завдяки своїй доступності та високій харчовій цінності, вона залишається важливим елементом раціону українців. Підвищення врожайності та якості картоплі сприятиме стабільності внутрішнього ринку, що особливо важливо в умовах економічної невизначеності та глобальних викликів.

Для багатьох сіл та малих населених пунктів картоплярство є основним джерелом доходу. Розвиток галузі сприяє підвищенню рівня зайнятості, збільшенню доходів сільських господарств та стимулює розвиток супутніх сфер – переробної промисловості, логістики, продажу аграрної продукції. Забезпечення стабільних доходів у сільській місцевості сприяє зменшенню міграції населення до міст та покращенню якості життя в регіонах.

Науково-дослідні установи та аграрні університети активно займаються розробкою нових сортів картоплі, які є стійкими до шкідників, хвороб та несприятливих кліматичних умов. Впровадження сучасних біотехнологій, генетичних досліджень і селекційних методик сприяє підвищенню продуктивності та якості продукції. Співпраця між науковими установами та виробниками є важливим фактором для впровадження інновацій у галузь.

Незважаючи на успіхи в агротехнологіях, частина виробників все ще застосовує традиційні методи, що не дозволяє досягати високої врожайності. Вирішення цієї проблеми полягає в широкомасштабній модернізації виробництва, впровадженні систем точного землеробства та автоматизації технологічних процесів. Державна підтримка та навчання аграріїв сучасним методам виробництва можуть стати каталізаторами змін.

Високі витрати на модернізацію, зростання вартості ресурсів і невизначеність економічного середовища створюють серйозний фінансовий тиск. Для подолання цих труднощів необхідно залучення інвестицій, державні програми підтримки та розвиток кредитування аграрного сектору. Формування кооперативів та об'єднання ресурсів малих господарств може дозволити знизити інвестиційні ризики та оптимізувати витрати.

Недостатній розвиток інфраструктури зберігання та транспортування картоплі призводить до значних втрат продукції після збору врожаю. Створення сучасних картоплесховищ, обладнаних системами контролю температури та вологості, а також оптимізація логістичних ланцюгів можуть суттєво знизити втрати і підвищити ефективність реалізації продукції. Інтеграція ринку виробництва з ринком переробки також сприятиме покращенню логістичних процесів.

Невідповідність стандартів ведення господарської діяльності між великими підприємствами та господарствами населення створює додаткові труднощі в управлінні виробництвом. Для вирішення цієї проблеми важливо впроваджувати єдині стандарти, проводити навчання, спрямоване на оптимізацію управлінських процесів, а також стимулювати розвиток партнерств між різними суб'єктами галузі.

Для розширення експортного потенціалу важливо працювати над удосконаленням якості продукції, відповідністю міжнародним стандартам та активною маркетинговою стратегією. Розвиток партнерських відносин із зарубіжними покупцями, участь у міжнародних виставках та конференціях, а також створення брендваної продукції сприятимуть зміцненню позицій українського картоплярства на світовому ринку.

Інвестиції у створення сучасних переробних підприємств дозволять не лише зберігати якість картоплі, а й перетворювати її у високоякісні продукти (чіпси, крохмаль, спирт, кормові добавки).

Розширення асортименту переробленої продукції створить додаткові ринкові можливості та зменшить вплив сезонних коливань на доходи виробників.

Активна співпраця між науковими установами, аграрними підприємствами та державними структурами дозволить впроваджувати новітні технології у виробництво. Підтримка селекційних досліджень, генетичних програм та застосування біотехнологій стане запорукою підвищення врожайності та якості картоплі. Створення тестових майданчиків для впровадження інноваційних методів вирощування допоможе швидко адаптувати технології до реальних умов господарювання.

Освіта та навчання є важливим чинником для модернізації галузі. Підвищення кваліфікації аграріїв, впровадження сучасних тренінгів з управління виробництвом, а також використання цифрових технологій для моніторингу та управління процесами дозволять підвищити ефективність виробництва. Співпраця з вітчизняними та зарубіжними експертами сприятиме обміну досвідом та впровадженню найкращих практик.

Стан галузі картоплярства в Україні характеризується високим потенціалом виробництва, що підтверджується значними обсягами врожаю та широким розповсюдженням культури в різних регіонах країни. Проте, галузь стикається з низкою викликів: від кліматичних змін та зростання витрат до проблем зберігання, логістики та організаційної фрагментації.

Для подолання цих труднощів необхідно впроваджувати сучасні агротехнології, оптимізувати виробничі процеси, розвивати інфраструктуру зберігання та переробки, а також активізувати зусилля щодо розширення експортного потенціалу. Державна підтримка, інвестиційні програми та активна співпраця між науковими установами та виробниками можуть стати ключовими факторами для сталого розвитку галузі.

З огляду на соціально-економічне значення картоплярства, його розвиток сприятиме підвищенню продовольчої безпеки, стабільності доходів сільських господарств та збереженню традицій аграрної культури в Україні. Сучасна стратегія розвитку галузі повинна базуватися на інтегрованому підході, який охоплює модернізацію технологій, оптимізацію виробничої програми, розширення ринкових можливостей та впровадження інновацій.

В підсумку, сучасний стан галузі картоплярства свідчить про значний потенціал для її подальшого розвитку, проте реалізація цього потенціалу залежить від здатності аграрного сектора адаптуватися до нових умов, впроваджувати сучасні технології та ефективно управляти ресурсами. Стратегічні рішення щодо підтримки інновацій, модернізації виробництва та розширення ринків збуту створять сприятливі умови для підвищення конкурентоспроможності української картоплі як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗБІРНИК ТЕЗ

XI Міжнародної науково-практичної конференції
**«Перспективи і тенденції розвитку конструкцій
та технічного сервісу сільськогосподарських машин і знарядь»**

<https://doi.org/10.64165/proceeding-ptdstsamt.2025>

11 квітня 2025 року
м. Житомир

<https://doi.org/10.64165/proceeding-ptdstsamt.2025>

УДК 631.2:621.017:615.281:340(477)

Збірник тез доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи і тенденції розвитку конструкцій та технічного сервісу сільськогосподарських машин і знарядь. PTDSTSAMT-2025» з нагоди 30-річчя започаткування підготовки ОС «Бакалавр» за спеціальністю «Агроінженерія». 11 квітня 2025 року. МОН України. Житомирський агротехнічний фаховий коледж. Житомир. 2025. 333 с. <https://doi.org/10.64165/proceeding-ptdstsamt.2025>.

Рекомендовано до друку методичною радою Житомирського агротехнічного фахового коледжу МОН України (протокол від 10.04.2025 р. № 6)

Proceedings of the XI International Scientific and Practical Conference "Prospects and Trends in Development of Structures and Technical Service of Agricultural Machinery and Tools. PTDSTSAMT-2025." on occasion of the 30th anniversary of the initiation of the preparation of the Bachelor's Entity in the specialty "AgroEngineering". April 11, 2025. Ministry of Education and Science of Ukraine. Zhytomyr Agrotechnical Professional College. Zhytomyr. 2025. 333 p. <https://doi.org/10.64165/proceeding-ptdstsamt.2025>.

В збірнику представлені тези доповідей науково-педагогічних працівників, наукових співробітників, аспірантів та студентів Житомирського агротехнічного фахового коледжу, провідних вітчизняних і закордонних закладів вищої освіти та наукових установ, в яких розглядаються завершені етапи розробок.

The collection presents abstracts of reports by scientific and pedagogical workers, researchers, postgraduates and students of the Zhytomyr Agrotechnical Professional College, leading domestic and foreign higher educational institutions and scientific institutions, which consider the completed stages of development.

Передрук або інше відтворення в будь-якій формі в цілому або частково матеріалів, опублікованих у цьому віданні, дозволено лише за посиланням на джерело і дотриманням вимог законодавства